

Η “νεκραναστάσιμη” γιορτή του Λαζάρου*

Ο θάνατος και η ανάσταση του Λαζάρου - σταθερός προπομπός ή προαναγγελία του θανάτου και της ανάστασης του θεανθρώπου- γιορτάζεται, όπως και το Πάσχα βέβαια την άνοιξη, δηλαδή σε μια κρίσιμη φάση για την παραγωγή, άρα και για την επιβίωση της κοινότητας, που ορίζεται από το «ξύπνημα της βλάστησης και την ανάσταση της φύσης από τη χειμερινή νάρκη», όπως σημειώνει ο καθηγητής της θεατρολογίας Βάλτερ Πούνκνερ. Ο ίδιος παραπέμπει σε ομιλία του Ιωάννου του Χρυσοστόμου («Εις τον τετραήμερον Λάζαρον»), ο οποίος αναζητώντας, δίπλα στα άλογα και τους χειμώνες που αναθάλλουν και στις αύρες που «επείγονται» να πνεύσουν για την «αναβίωσιν» της φύσης, και «σύμβολα της αναστάσεως» και «ένα παράδειγμα ανάλογο προς την περίσταση», αναφερόταν στον «αναζήσαντα Λάζαρο». Πράγματι, ο Λάζαρος, εθνολογικά θεωρούμενος, είναι «σύμβολο» της ανάστασης, της «αναβιώσεως» της φύσης. Εύστοχα ο καθηγητής Δημήτρης Λουκάτος λέει τη γιορτή του Λαζάρου «νεκραναστάσιμη». Εξάλλου, το σύμβολο αυτό δραματοποιήθηκε στον αγροτικό πληθυσμό τελετουργικά, με τη μορφή αγερμού και δρωμένου. Οι μπτέρες π.χ. ζύμωναν για τα παιδιά τους ειδικά κουλούρια σε σχήμα ανθρώπου σπαργανωμένου, «τους Λαζάρους». Τα παιδιά τούς κρατούσαν στα χέρια τους και έκαναν έτσι τον αγερμό, δηλαδή τον γύρο μέσα στο χωριό πηγαινόντας από σπίτι σε σπίτι, όπως έκαναν και τα Χριστούγεννα, την Πρωτοχρονιά, τα Φώτα, την πρώτη του Μαρτίου, την πρώτη του Μαΐου. Εύχονταν καλή χρονιά και δέχονταν δώρα(...).

Από την Κύπρο διασώθηκε ένα «δρώμενο», η τέλεση μιας σκηνής την οποία παρίσταναν παιδιά (πράγμα που σημαίνει πως είχε πλέον χάσει τη σοβαρή σημασία που του απέδιδαν κάποτε οι μεγάλοι ως ενός τρόπου που θα προκαθόριζε την αίσια έκβαση των πραγμάτων στη φύση). Ένα παιδί παρίστανε τον Λάζαρο.

Το έντυναν με κίτρινα λουλούδια τόσο που να μην φαίνεται ούτε το πρόσωπό του. Το κουβαλούσαν ύστερα νέοι από σπίτι σε σπίτι και, όταν άρχιζαν να τραγουδούν τα ευχετικά τραγούδια, αυτό ξαπλωνόταν καταγής παριστάνοντας τον πεθαμένο. Σηκωνόταν μόνο όταν του έλεγαν «Λάζαρε, δέυρο έξω». Ο Γεώργιος Μέγας, που αναφέρει την πληροφορία, σχολιάζει: «Είναι φανερό ότι στη συνήθεια αυτή των Κυπρίων έχουμε την αρχαιότερη μορφή του εθίμου, δηλαδή αναπαράσταση του θανάτου και της ανάστασης του Λαζάρου, η οποία στην αντίληψη του λαού είναι «πρώτη Λαμπρή»(...).

Αλλά για τον Λάζαρο έχει πλαστεί και μια ευρύτατα διαδεδομένη άλλοτε παράδοση: λέγεται δηλαδή ότι ο Λάζαρος αφού ξανάρθε στη ζωή, δεν γέλασε ποτέ, έμεινε ως το τέλος της ζωής του «αγέλαστος», εξαιτίας των φρικτών πραγμάτων που βίωσε στον κάτω κόσμο. Η εμπειρία του αυτή είχε καταγραφεί και σε μια παραλλαγή των λαζαρικών τραγουδιών, διαφορετική από τα ευχετικά:

- Πες μας Λάζαρε τι είδες εις τον Άδη που επήγες;
- Είδα φόβους, είδα τρόμους είδα βάσανα και πόνους δώστε μου λίγο νεράκι να ξεπλύνω το φαρμάκι της καρδιάς των χειλέων και μη μ'ερωτάτε πλέον...

Μόνο σε μια μοναδική στιγμή χαμογέλασε ο νεκραναστημένος Λάζαρος: όταν παρατήρησε κάποιον να κλέβει μια στάμνα από τον σταμνά. «Βρε τον ταλαίπωρο», είπε ο Λάζαρος και χαμογέλασε, «για ιδές τον πώς φεύγει με το κλεμμένο σταμνί. Ξέχασε ότι κι αυτός είναι ένα κομμάτι χώμα, όπως και το σταμνί. Το 'να χώμα κλέβει τ' άλλο. Μα, δεν είναι να γελούν κι οι πικραμένοι;».

*Από άρθρο του Μ.Γ. Μερακλή, ομ. Καθηγητού Λογογραφίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (“Καθημερινή”, 7 Ημέρες”, 1 Απριλίου 2001, σελ. 81- 82, επιλογή: Γ. Ν. Αικ.).

ΔΙΑΚΑΙΝΗΣΙΜΟΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Ολόκληρη η εβδομάδα από την Κυριακή του Πάσχα μέχρι την Κυριακή του Θωμά λέγεται «Διακαινήσιμος». Η ονομασία «Διακαινήσιμος» σχετίζεται με τις Βαπτίσεις των νέων μελών της Εκκλησίας. Στην παλαιά εποχή όσοι ειδωλολάτρεις ή Ιουδαίοι θέλγονταν από τη χριστιανική πίστη και εξέφραζαν την επιθυμία να βαπτισθούν χριστιανοί, γίνονταν κατ' αρχήν κατηχούμενοι και διδάσκονταν τις αλήθειες του Ευαγγελίου και το θέλημα του Θεού. Μετά την ολοκλήρωση της κατήχησης ερχόταν η ώρα του Βαπτίσματος ή Φωτίσματος. Το Βάπτισμα όμως τότε δεν ήταν ατομικό ή οικογενειακό γεγονός, όπως σήμερα, αλλά γεγονός που αφορούσε το πλήρωμα της Εκκλησίας, γι' αυτό οι κατηχούμενοι βαπτίζονταν ομαδικά τη νύχτα του Με-

γάλου Σαββάτου προς την ανατολή του Πάσχα κατά την αναστάσιμη πανηγυρική θεία Λειτουργία και ονομάζονταν νεοφώτιστοι. Κρατούσαν αναμμένη λαμπάδα που συμβόλιζε το φως του Χριστού και ενδύονταν με λευκούς χιτώνες, τους οποίους φορούσαν εκτός από τη νύκτα εκείνη και όλη τη «Διακαινήσιμο» εβδομάδα. Με το Βάπτισμα ο «παλιός» άνθρωπος, δηλαδή ο άνθρωπος της αμαρτίας, πεθαίνει με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος και γεννιέται ο «νέος», ο ανακαινισμένος, ο καινούριος που ζει την αναγέννηση, την ανανέωση. Για την ανακαίνιση λοιπόν που βίωναν οι νεοφώτιστοι, η εβδομάδα που ακολουθούσε το Πάσχα ονομάστηκε «Διακαινήσιμος». Ονομαζόταν ακόμα και «λευκή» εβδομάδα, επειδή φορούσαν λευκό χιτώνα.

Γιατί όμως εμείς σήμερα που είμαστε πιστοί και δεν υπάρχουν κατηχούμενοι, γιορτάζουμε κάθε χρόνο τη «Διακαινήσιμο» εβδομάδα; Πολλοί απαντούν ότι την γιορτάζουμε για λόγους ιστορικούς. Δεν είναι όμως αυτή η αλήθεια, γιατί η Εκκλησία δεν ζει με το παρελθόν. Την γιορτάζουμε για λόγους πνευματικούς. Επειδή με τις αμαρτίες μας λερώνουμε τον λευκό χιτώνα του Βαπτίσματος, χρειάζεται πάλι να εξαγιαστούμε με τη μετάνοια, να περιπατήσωμεν εν καινότητι ζωής» (Ρωμ. 6,4). Χρειαζόμαστε εγκαίνια, αναγέννηση, ανανέωση. Ακούμε σ' ένα ύμνο της Εκκλησίας μας «Επίστρεψε στον εαυτό σου άνθρωπε! Γίνε καινούριος αντί παλιός και γιόρταζε τα εγκαίνια, την ανανέωση της ψυχής σου. Όσο είναι καιρός η ζωή σου ας αναγεννηθεί».

Πώς πρέπει να εορτάζουμε οι Χριστι-

ανέχεια στη σελίδα 5

ΤΑ ΑΜΟΜΑ ΣΦΑΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Συνέχεια από το προηγούμενο...

3.Τα μαρτύρια των Ελλήνων της Μητρόπολης Ροδόπλης

Οι κάτοικοι της περιφέρειας αυτής από τις αρχές του πολέμου υπέστησαν τα πάνδεινα, διότι εξαναγκάστηκαν να διευκολύνουν τη μεταφορά των εφοδίων του τουρκικού στρατού δια μέσου της κεντρικής οδού της Τραπεζούντας-Ερζερούμ, που διέσχισε τη Ματσούκα. Κατά την προέλαση του ρωσικού στρατού η κατάσταση επιδεινώθηκε, διότι οι Τούρκοι, έχοντας στον νου τους την εφαρμογή του εξοντωτικού προγράμματος κατά των Ελλήνων, δεν επιθυμούσαν να διαφύγουν μεγάλες μάζες Ελλήνων προς τη Ρωσία λόγω της προέλασης των Ρώσων. Γι' αυτό και αποφάσισαν κατ' αρχήν τη μεταφορά των χριστιανικών πληθυσμών πίσω από τις γραμμές του μετώπου. Επειδή όμως απασχολούνταν με τη μεταφορά του τρομοκρατημένου τουρκικού πληθυσμού, εφάρμοσαν το σχέδιό τους εν μέρει. Η περιφέρεια Χαμηγκιοί υποχρεώθηκε να εγκαταλειφθούν 5 χωριά της περιοχής από τους κατοίκους όμως άλλοι διέρρησαν προς τη ρωσική πλευρά, ενώ άλλοι έλαβαν τα όπλα και κατέφυγαν στα βαθύσκια δάση της περιφέρειας. Όσοι όμως υπάκουσαν και μετανάστευσαν στην Αργυρούπολη υπέφεραν τα πάνδεινα από τις κακουχίες, τις στέρψεις και τη δριμύτητα του ψυχρού κλίματος.

Η στρατολογία εξανάγκασε πολλούς νέους, οι οποίοι ήταν το μόνο στήριγμα των οικογενειών τους, να εκπατριθούν, για να αποφύγουν τα δεινά της στρατολογίας, δεινά επαχθέστατα. Οι φόροι τριπλασιάστηκαν και δημιουργήθηκαν νέοι, ενώ η εισπραχή τους ανατέθηκε σε εισπράκτορες που απολάμβαναν την εύνοια της κυβέρνησης και αύξαναν τους φόρους εις βάρος των χριστιανών και για δικό τους όφελος.

Με την κατάληψη της Τραπεζούντας από τους Ρώσους περιήλθαν στην κατοχή τους τα χωριά της Γαλιάνας, η μονή του Αγίου Γεωργίου Περιστερώτα και οι κοινότητες Λιβερά, Σανόγια, Δονίαχα, Σπέλια, Μουντανός, Κοστορτός, Χαβά, Κάτω Χαρτοκόπι, Κουσιπιδή και η επτάκωμος Σάντα.

Από την υπόλοιπη περιοχή που απέμεινε στους Τούρκους, τέσσαρες χιλιάδες από τους κατοίκους κατέφυγαν στα δάση, εξακόσιοι πενήντα στη μονή Βαζελώνος,

διόμιση χιλιάδες προς την περιοχή της Άρδασας, και χίλιοι διακόσιοι στο σπήλαιο του χωριού Κουνάκα. Πολλοί απ' αυτούς που κατέφυγαν στα δάση επιχείρησαν να διαφύγουν από τη στρατιωτική προς τη ρωσική ζώνη. Άλλοι πέτυχαν τον σκοπό τους, άλλοι όμως συνελήφθησαν από τους Τούρκους και οδηγήθηκαν στα μεσόγεια οι περισσότεροι απ' αυτούς βασανίστηκαν και φονεύθηκαν, ενώ τα πτώματά τους ρίφθηκαν στον ποταμό Πυξίτη, ο οποίος όλο το διάστημα των εκθροπραξιών ξέβραζε πτώματα αθώων χριστιανών. Τα χωριά που είχαν εγκαταληφθεί λεπλητήθηκαν, ενώ οι ναοί και τα νεκροταφεία βεβηλώθηκαν. Στο χωριό Θέρσα η οικογένεια του Αβραάμ Παρασκευόγλου βιάσθηκε. Οι Ευστάθιος και Γεώργιος Πέτρογλους σφαγιάστηκαν στην άκρη του χωριού. Ο ιερέας της Κωνσταντίνος και ο ιερέας του χωριού Παννάντων Ιωάννης Χρυσανθίδης σφαγιάστηκαν. Ο ιερέας της Σαχνόνης Κωνσταντίνος Καρθίδης σφαγιάσθηκε, ενώ νωρίτερα βιάσανε μπροστά του την πρεσβυτέρα του. Οι ιερείς του Χαρτοκοπίου Ιωάννης, Απόστολος και Συμεών απεβίωσαν λόγω φρικτών βασάνων, ενώ ο ιερέας του χωριού Στάμα Σάββας Χριστοφορίδης και η οικογένειά του αφού αποκλείστηκαν μέσα στο σπίτι τους και πέθαναν λόγω αστίας. Ο πρόεδρος του Χαρτοκοπίου Κωνσταντίνος Ευγενίδης βλέποντας τα μέλη της οικογένειάς του να βιάζονται αναίσχυντα τρελάθηκε.

Όσοι κατέφυγαν στο σπήλαιο της Κουνάκας κοντά στον βράχο Αγροτσάλ ελπίζοντας να σωθούν από τα ρωσικά στρατεύματα που βρισκόταν σε απόσταση 2-5 χλμ., δεν κατόρθωσαν να τα πλησιάσουν και πολιορκήθηκαν. Μετά από σθεναρή αντίσταση τεσσάρων ημερών αναγκάστηκαν να παραδοθούν, αφού έλαβαν την υπόσχεση ότι δεν θα εξοντωθούν. Με συνοδεία ισχυρής φρουράς και ενώ μεταφέρονταν στο εσωτερικό, τη στιγμή που περνούσαν την γέφυρα του ποταμού Πρύτανη στην Κουνάκα, 26 νέες έπεσαν στον ορμητικό ποταμό και πνίγηκαν προτιμώντας τον ηρωικό θάνατο παρά τον εξανδραποδισμό και την επαίσχυντη ατίμωση.

Συνεχίζεται...

Επιμέλεια-διασκευή Ιερ. Θ.Π.

ΔΙΑΚΑΙΝΗΣΙΜΟΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Συνέχεια απο τη σελίδα 2.

νοί τη «Διακαινήσιμο» εβδομάδα; Σύμφωνα με τον ειδικό ιερό κανόνα τον 66ο της Έκτης Οικουμενικής Συνόδου του 692 μ. Χ. από την αγία ημέρα της Αναστάσεως του Χριστού, του Θεού ημών, μέχρι την Κυριακή του Θωμά, όλη την εβδομάδα πρέπει οι πιστοί να μην παραλείψουμε να συχνάζουμε στους ιερούς ναούς και να εορτάζουμε με ψαλμούς και ύμνους και πνευματικά άσματα που μας ευφραίνουν την ψυχή να έχουμε τον νου μας στην ανάγνωση των θείων Γραφών και να μετέχουμε συχνά στα Άγια Μυστήρια. Καθόλου να μην γίνονται τις ημέρες αυτές ιππόδρομοι ή άλλο δημώδες θέαμα, δηλαδή χοροί και διασκεδάσεις. Το αρχαίο βιβλίο των Αποστολικών Διαταγών ορίζει πως όλη τη Μεγάλη Εβδομάδα και τη «Διακαινήσιμο», οι εργαζόμενοι να έχουν αργία από την εργασία, διότι η μεν πρώτη είναι εβδομάδα του Παθους, η δε άλλη της Αναστάσεως και είναι ανάγκη να διδαχθούν ποιος είναι Αυτός που έπαθε και αναστήθηκε ή ποιος είναι Αυτός που τους συγχώρησε και τους ανέστησε (Η΄ 33). Μακάρι η Πολιτεία να το λάβαινε αυτό υπόψη όταν νομοθετούσε σχετικά με τα εργασιακά.

«Διακαινήσιμος» σημαίνει καινή ζωή, νέα ζωή, αναγεννημένη. Ο Χριστός με την Ανάστασή Του γκρεμίζει τον «παλιό» κόσμο της βίας, της αδικίας, της καταπίεσης, του μίσους και εγκαινιάζει ένα νέο κόσμο, αυτόν της ειρήνης της ευγένειας, του σεβασμού, της αγάπης και της συγχώρησης που φτάνει μέχρι τους εχθρούς. Ας προσπαθήσουμε λοιπόν να ενδυθούμε τον «νέο» άνθρωπο, τον άνθρωπο με τα ευγενή αισθήματα και τις ευγενείς σκέψεις. Ακόμα και στις μέρες μας που η απάτη και η διαφθορά ξεχειλίζει από παντού υπάρχουν τέτοιοι «νέοι», καινοί, καινούριοι άνθρωποι και πάντα θα υπάρχουν. Αυτοί οι «νέοι» άνθρωποι αποτελούν απόδειξη ότι ο Χριστός ζει και βασιλεύει εις τους αιώνας των αιώνων.

Β.Ψ.

